

LIETUVOS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS PADĖTIES“ NR. IX-2206 32, 64, 68 IR 108
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO BEI ĮSTATYMO X² SKYRIAUS PAPILDYMO
KETVIRTUOJU SKIRSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO
KODEKSO 3.242 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
IŠMOKŲ VAIKAMS ĮSTATYMO NR. I-621 1 STRAIPSNIO IR ĮSTATYMO PRIEDO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PARAMOS MIRTIES ATVEJU
ĮSTATYMO NR. I-348 5 STRAIPSNIO IR ĮSTATYMO PRIEDO PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS PARAMOS BŪSTUI ĮSIGYTI AR
IŠSINUOMOTI ĮSTATYMO NR. XII-1215 1 SPTRAIPSNIO PAKEITIMO IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO PRIEDU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
TIKSLINIŲ KOMPENSACIJŲ ĮSTATYMO NR. XII-2507 1 STRAIPSNIO IR
ĮSTATYMO PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠALPOS
PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-675 1, 15 IR 22⁴ STRAIPSNIŲ BEI ĮSTATYMO PRIEDO
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ
ĮSTATYMO NR. X-493 2, 23, 24 IR 34 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS NEĮGALIJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS
ĮSTATYMO NR. I-2044 1 STRAIPSNIO IR ĮSTATYMO PRIEDO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų Įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Atsižvelgiant į toliau nurodytas priežastis, parengti šie įstatymų projektai:

1) Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ Nr. IX-2206 32, 64, 68 ir 108 straipsnių pakeitimo bei Įstatymo X² skyriaus papildymo ketvirtuoju skirsniu įstatymo projektas (toliau – UTPI projektas);

2) Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.242 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas;

3) Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo Nr. I-621 1 straipsnio ir Įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – IVI projektas);

4) Lietuvos Respublikos paramos mirties atveju įstatymo Nr. I-348 5 straipsnio ir Įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – PMAI projektas);

5) Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo Nr. XII-1215 1 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo priedu įstatymo projektas (toliau – PBII projektas);

6) Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymo Nr. XII-2507 1 straipsnio ir Įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – TKI projektas);

7) Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo Nr. I-675 1, 15 ir 22⁴ straipsnių bei Įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ŠPI projektas);

8) Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 2, 23, 24 ir 34 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – SPI projektas);

9) Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 1 straipsnio ir Įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – NSI projektas; toliau kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektų rengimo priežastys:

1) Dėl Rusijos Federacijos 2022 m. vasario 24 d. pradėtų vykdyti karinių veiksmų Ukrainos ir jos gyventojų atžvilgiu, kuriuos Lietuvos Respublikos Seimas pasmerkė 2022 m. vasario 24 d. priimdamas rezoliuciją Nr. XIV-930 „Dėl Rusijos ir Baltarusijos agresijos prieš Ukrainą“, ir dėl kurių Lietuvos Respublikos Prezidento 2022 m. vasario 24 d. dekretu Nr. 1K-872 „Dėl nepaprastosios padėties paskelbimo“ nuo 2022 m. vasario 24 d. visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje įvesta nepaprastoji padėtis, Ukrainą ištiko humanitarinė krizė.

Ukraina yra įtraukta į 2018 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento

(ES) 2018/1806, nustatančio trečiųjų šalių, kurių piliečiai, kirsdami išorines sienas, privalo turėti vizas, ir trečiųjų šalių, kurių piliečiams tas reikalavimas netaikomas, sąrašus, 4 II priedą ir Ukrainos piliečiams netaikomas reikalavimas turėti vizą kertant valstybių narių išorės sienas, kai buvimo trukmė neviršija 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį. Remiantis patirtimi po 2014 m. Rusijos Federacijos įvykdytos neteisėtos Krymo Autonominės Respublikos ir Sevastopolio aneksijos ir karo Rytų Ukrainoje, manoma, kad pusė į Europos Sąjungą atvykstančių ukrainiečių, kurių trumpalaikiam atvykimui taikomas bevizis režimas, prisijungs prie šeimos narių arba ieškos darbo Europos Sąjungoje, o kita pusė prašys tarptautinės apsaugos. Priklausomai nuo konflikto raidos, remiantis dabartiniais Europos Komisijos skaičiavimais tikėtina, kad dėl ginkluoto konflikto į Europos Sąjungą atvyks labai daug perkeltųjų asmenų (galbūt 2,5–6,5 mln.) ir iš jų 1,2–3,2 mln., tikėtina, prašys tarptautinės apsaugos. Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras apskaičiavo, kad pagal blogiausią scenarijų pabėgėlių iš Ukrainos skaičius gali siekti iki 4 mln.

Remiantis nurodytais duomenimis, tikėtina, kad Europos Sąjungoje gali susidaryti padėtis, kurią galima apibūdinti kaip masinį perkeltųjų asmenų iš Ukrainos, kurie dėl Rusijos Federacijos karinės agresijos negali grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, srautas ir dėl šio srauto masto kiltų aiškus pavojus, kad pagal valstybių narių prieglobsčio sistemas bus neįmanoma suvaldyti atvykusių asmenų srauto nepakenkus veiksmingam sistemų funkcionavimui ir atitinkamų ir kitų apsaugos prašančių asmenų interesams.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Europos Sąjungos Taryba 2022 m. kovo 4 d. pagal 2001 m. liepos 20 d. Tarybos direktyvos 2001/55/EB dėl minimalių normų suteikiant perkeltiesiems asmenims laikiną apsaugą esant masiniam jų srautui ir dėl priemonių, skatinančių valstybių narių tarpusavio pastangų priimant tokius asmenis ir atsakant už tokio veiksmo padarinius pusiausvyrą (toliau – Direktyva 2001/55/EB) 5 straipsnį priėmė įgyvendinimo sprendimą, kad iš Ukrainos yra perkeltųjų asmenų masinis srautas ir jiems pradėdama taikyti laikinąją apsaugą.

Nurodytas Europos Sąjungos Tarybos sprendimas bus taikomas toliau nurodytų kategorijų asmenims, kurie nuo 2022 m. vasario 24 d. dėl tą dieną pradėtos Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų karinės invazijos laikomi perkeltaisiais asmenimis:

- a) Ukrainoje gyvenantiems Ukrainos piliečiams;
- b) trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, teisėtai gyvenantiems Ukrainoje ir negalintiems saugiai ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną. Reikalavimas, kad asmuo turi būti negalintis saugiai ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną, netaikomas trečiųjų šalių piliečiams arba asmenims be pilietybės, kurie teisėtai ilgą laiką gyveno Ukrainoje;
- c) a ir b punktuose nurodytų asmenų šeimos nariams, neatsižvelgiant į tai, ar šeimos narys galėtų saugiai ilgam laikui grįžti į savo kilmės šalį ar regioną.

Pažymėtina, kad sprendimą dėl laikinosios apsaugos taikymo nurodytiems asmenims dar turės patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė, nes, vadovaujantis UTPI 92 straipsnio 1 dalimi, jeigu Europos Sąjungos Taryba priima sprendimą, kad yra užsieniečių antplūdis į Europos Sąjungą arba kyla tokio antplūdžio pavojus, vidaus reikalų ministro teikimu sprendimą dėl laikinosios apsaugos suteikimo užsieniečiams priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Šiuo metu užsieniečiams, kuriems suteikta laikinoji apsauga, teikiama tik labai ribotos apimtys socialinė parama: jie pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą turi teisę gauti socialinę pašalpą, būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijas. Siekiant užtikrinti jų bent minimalių poreikių užtikrinimą, įvertinant tai, kad jie gali likti Lietuvos Respublikos teritorijoje iki 2 metų, būtina sudaryti teisinės prielaidas jiems gauti daugiau socialinės paramos.

Laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje iki šiol nebuvo suteikta nė vienam užsieniečiui.

2) Galiojantis teisinis reguliavimas nesudaro prielaidų greitai paskirti atstovą nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, jei atstovu skiriamas fizinis asmuo, kas geriausiai atitinka nepilnamečio interesus.

Pasirengimo globaliai (rūpybai) procesas trunka apie 3 mėnesius, nes skiriant vaiko atstovą

pagal įstatymą fizinį asmenį, pagal Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse ir Vaiko globos organizavimo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 405 „Dėl Vaiko globos organizavimo nuostatų patvirtinimo“ (toliau – VGON), įtvirtintą teisinį reguliavimą, pasirengimo vaiko (globai) rūpybai patikrinimas apima fizinio asmens pradinį įvertinimą, kurį atlieka Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba), mokymus pagal Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, tėvių, bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo programą, fizinio asmens pasirengimo vaiko (globai) rūpybai vertinimą bei išvados dėl pasirengimo globoti (rūpinti) vaiką parengimą ir tik tada asmuo gali būti paskirtas vaiko globėju (rūpintoju).

Tikėtina, iš Ukrainos pasitraukę asmenys gali atvykti į Lietuvos Respubliką ne tik su savo vaikais, tačiau ir su kitų asmenų vaikais (pvz., draugų šeimos vaikais), taip pat Lietuvos Respublikoje gali atsirasti asmenų, norinčių tapti iš Ukrainos atvykusių nelydimų nepilnamečių užsieniečių globėjais (rūpintojais), tačiau dėl ilgai trunkančių pasirengimo vaiko globai (rūpybai) procedūrų, tam laikotarpiui vaiko globa (rūpyba) turėtų būti nustatoma pas kitus asmenis, kurių pasirengimas vaiko globai (rūpybai) jau patikrintas, arba globos centre arba vaikų globos institucijoje, kas neatitiktų ir taip traumines patirtis patyrusio vaiko geriausių interesų bei nebūtų užtikrintas Civiliniame kodekse įtvirtintas globos (rūpybos) vietos pastovumo principas. Nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams svarbu kuo greičiau skirti atstovą ir užtikrinti jų galimybes gyventi šeimai artimoje aplinkoje (kas ypatingai svarbu traumines patirtis turintiems vaikams), taip pat būtina užtikrinti galimybę greičiau nustatyti vaikui laikinąją globą (rūpybą) fizinio asmens šeimoje arba suteikti reikalingas socialinės globos paslaugas.

3) Dėl užsienio valstybės ištikusių humanitarinių krizių (karo, stichinių nelaimių ir kt.) gali sutrikti tarpinstitucinis bendradarbiavimas su Lietuvos Respublikos kompetentingomis institucijomis ir dėl to asmenys gali netekti teisės gauti šalpos išmokas ar pensijų priemokas arba dėl duomenų trūkumo jos jiems gali būti nepaskirtos.

2001 m. balandžio 23 d. Vilniuje buvo pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Ukrainos sutartis dėl socialinės apsaugos (toliau – Sutartis), kuri apima pensijų ir socialinio draudimo išmokų skyrimo ir mokėjimo bei socialinio draudimo įmokų mokėjimo klausimus asmenims, kurie iš vienos valstybės persikelia į kitą gyventi ir (ar) dirbti.

Šiuo metu Ukrainoje vidutinė pensija yra apie 60 Eur. Iš Ukrainos pagal Sutartį pensijas gaunantys asmenys, gyvenantys Lietuvoje, gauna Ukrainos mokamą pensiją ir pensijos nepriemoką, kad bendra jų suma siektų šalpos senatvės pensijos dydį, kuris yra 1 šalpos pensijos bazės dydžio (2022 m. – 150 Eur). 2021 m. sausio 31 d. duomenimis, pagal Sutartį, Ukraina mokėjo pensijas 403 asmenims, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje, Lietuvos Respublika mokėjo pensijas 288 asmenims, gyvenantiems Ukrainoje, ir 346 asmenims, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje.

Šalpos išmokos yra mokamos vadovaujantis žiniaraščiais, gautais per kompetentingas šalių įstaigas. Atsižvelgiant į Rusijos karinius veiksmus ir agresiją prieš Ukrainą, šalpos išmokų mokėjimas iš ir į Ukrainos pensijų fondą gali sutrikti ir asmenys gali negauti jiems paskirtų išmokų. Todėl svarbu numatyti Lietuvos Respublikoje gyvenančių asmenų, kurie gauna pensijas iš Ukrainos, socialinę apsaugą, jei Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius negautų žiniaraščių iš Ukrainos, sutriktų Ukrainoje paskirtos pensijos mokėjimas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, parengti Įstatymų projektai, kurių tikslai:

1) Išplėsti socialinės paramos teikimo apimtį užsieniečiams, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje įgyvendinant Direktyvos 2001/55/EB 13 straipsnį (nustatyti teisę gauti išmokas vaikams, laidojimo pašalpą, paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, vienkartinę įsikūrimo paramą, nustatyti negalią ir suteikti teisę naudotis visomis neįgaliųjų socialinės integracijos priemonėmis, skirti ir mokėti jiems slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslines kompensacijas, šalpos pensijas, socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijų priemokas, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPI) nurodytą Lietuvos Respublikos paramą užsieniečių integracijai) (UTPI

projektas, IVĮ projektas, PMAĮ projektas, PBĮĮ projektas, TKĮ projektas, ŠPI projektas, NSIĮ projektas).

2) Siekiant užtikrinti į Lietuvos Respubliką atvykusių nelydimų nepilnamečių užsieniečių geriausius interesus ir vaiko teisių apsaugą, tobulinti nelydimų nepilnamečių užsieniečių teisinę padėtį nustatantį teisinį reguliavimą (pagreitinti UTPI nustatytą atstovo nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams skyrimo procedūrą, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme nustatyti papildomus socialinės globos, teikiamos nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, finansavimo šaltinius, sudaryti teisinės prielaidas greičiau išduoti licencijas institucinei socialinei globai, kai numatoma teikti socialinę globą tik nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, atvykusiems iš užsienio valstybės, kurią ištiko humanitarinė krizė) (UTPI projektas ir SPI projektas).

3) Siekiant užtikrinti asmenų minimalių poreikių užtikrinimą, tobulinti Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatyme nustatytą šalpos išmokų ir pensijų priemokų mokėjimą reguliuojančias nuostatas įvertinus, kad dėl užsienio valstybės ištikusių humanitarinių krizių (karo, stichinių nelaimių ir kt.) gali sutrikti tarpinstitucinis bendradarbiavimas su Lietuvos Respublikos kompetentingomis institucijomis ir dėl to asmenys gali netekti teisės gauti šalpos išmokas bei pensijų priemokas arba dėl duomenų trūkumo jos gali būti nepaskirtos (SPI projektas).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymus projektus inicijavo ir parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

1) Laikinosios apsaugos suteikimo užsieniečiams institutas Lietuvos Respublikos nacionalinėje teisėje atsirado perkėlus Direktyvą 2001/55/EB, kurios 13 straipsnyje nustatyta, kad:

a) Valstybės narės užtikrina, kad asmenys, kurie naudojami laikina apsauga, turi teisę į tinkamas apgyvendinimo sąlygas arba prireikus teisę gauti lėšas būstui įsigyti (1 dalis).

b) Valstybės narės asmenims, kurie naudojami laikina apsauga, sudaro galimybes gauti būtiną socialinės apsaugos paramą ir lėšų pragyvenimui, jeigu jie neturi pakankamai pajamų, taip pat sveikatos priežiūrai. Nepažeidžiant šio straipsnio 4 dalies nuostatų, būtina parama sveikatos priežiūrai apima bent skubią pagalbą ir būtiną ligos gydymą (2 dalis).

c) Jeigu asmenys, kurie naudojami laikina apsauga, dirba savarankiškai arba pagal darbo sutartį, nustatant siūlomą pagalbos dydį reikėtų atsižvelgti į jų galimybę patenkinti savo poreikius (3 dalis).

d) Asmenims, kurie naudojami laikina apsauga ir turi specialių poreikių, tokiems kaip nelydimi nepilnamečiai ar asmenys, buvę kankinti, išžaginti ar patyrę kitokį didelį psichologinį, fizinį ar lytinį smurtą, valstybės narės suteikia būtiną medicininę ar kitą paramą (4 dalis).

Pagal UTPI 2 straipsnio 12¹ dalį, laikinoji apsauga – UTPI nustatyta tvarka užsieniečiui suteikiama neatidėliotina ribotos trukmės apsauga Lietuvos Respublikoje, esant užsieniečių, negalinčių grįžti į savo kilmės valstybę, antplūdžiui į Europos Sąjungą arba kylant tokio antplūdžio pavojui.

Vadovaujantis UTPI 92 straipsnio 1 dalimi, jeigu Europos Sąjungos Taryba priima sprendimą, kad yra užsieniečių antplūdis į Europos Sąjungą arba kyla tokio antplūdžio pavojus, vidaus reikalų ministro teikimu sprendimą dėl laikinosios apsaugos suteikimo užsieniečiams priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Laikinoji apsauga suteikiama vieneriems metams. Laikinoji apsauga gali būti pratęsta, bet ne ilgiau kaip vieneriems metams (UTPI 92 straipsnio 3 dalis).

Vadovaujantis UTPI 94 straipsnio 1 dalimi, užsieniečiai, gavę laikinąją apsaugą Lietuvos Respublikoje, laikinosios apsaugos teikimo laikotarpiu turi šias teises: 1) pateikti prašymus

suteikti jiems prieglobstį Lietuvos Respublikoje UTPĮ nustatyta tvarka; 2) nemokamai gyventi Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytoje vietoje; 3) gauti visą reikiamą informaciją apie savo teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje gimtąja arba jam suprantama kalba; 4) dirbti Lietuvos Respublikoje laikinosios apsaugos suteikimo laikotarpiu; 5) gauti piniginę pašalpą, jeigu neturi kitų pajamų Lietuvos Respublikoje; 6) gauti būtinąją medicinos pagalbą ir socialines paslaugas; 7) kitas teises, kurios jiems garantuojamos pagal Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis, įstatymus ir kitus teisės aktus.

Šiuo metu užsieniečiams, kuriems suteikta laikinoji apsauga, teikiama tik labai ribotos apimties socialinė parama: jie pagal Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą turi teisę gauti socialinę pašalpą, būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijas.

Siekiant užtikrinti užsieniečių bent minimalių poreikių užtikrinimą, įvertinant tai, kad užsieniečiai, kuriems suteikta laikinoji apsauga, gali likti Lietuvos Respublikos teritorijoje iki 2 metų, būtina sudaryti teises prielaidas jiems gauti daugiau socialinės paramos:

a) Tikslinga nustatyti, kad užsieniečiai, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, įgytų teisę gauti išmokas vaikams, laidojimo pašalpą, paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti, jiems galėtų būti nustatyta negalia, galėtų būti skiriamos neįgaliųjų socialinės integracijos priemonės, slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos, šalpos pensija, šalpos pensijos priemonė.

b) Tikėtina, kad nuo karo veiksmų iš Ukrainos pasitraukę asmenys neturės pačių būtiniausių daiktų (būtiniausių baldų, namų apyvokos daiktų ir pan.), taip pat neturės lėšų susimokėti būsto nuomos depozito, todėl siekiant užtikrinti sklandžią jų integraciją Lietuvos Respublikoje, tikslinga jiems suteikti teisę gauti UTPĮ 108 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą vienkartinę išmoką įsikurti gyvenamojoje vietoje savivaldybės teritorijoje (būtiniausiems baldams ir namų apyvokos reikmenims įsigyti, kelionės ir (ar) bagažo pervežimo iki gyvenamosios vietos išlaidoms padengti).

c) Didžioji dalis nuo karo veiksmų pasitraukusių asmenų yra moterys su vaikais. Siekiant sklandžios užsieniečių, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, integracijos į aktyvią darbo rinką Lietuvos Respublikoje ir sudaryti prielaidas jiems derinti darbo ir šeiminius įsipareigojimus, tikslinga jiems suteikti teisę gauti UTPĮ 108 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą mėnesinę kompensaciją vaiko ugdymo pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programą išlaidoms apmokėti.

2) Vadovaujantis *Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo* 1 straipsnio 2 dalies 3 punktu, užsieniečių globojamiems (rūpinamiems) vaikams, kuriems globa (rūpyba) nustatyta Lietuvos Respublikoje arba kurių globos (rūpybos) vykdymą perėmė Lietuvos Respublikos kompetentinga institucija, skiriama ir mokama globos (rūpybos) išmoka, tačiau juos globojantys (rūpinantys) užsieniečiai neturi teisės gauti globos (rūpybos) išmokos tikslinio priedo.

3) Pagal UTPĮ 2 straipsnio 16 dalį, nelydimas nepilnametis užsienietis – nepilnametis užsienietis, kuris atvyko į Lietuvos Respubliką be tėvų ar kitų teisėtų atstovų arba kuris, atvykęs į Lietuvos Respubliką, liko be jų tol, kol tie asmenys pradeda juo veiksmingai rūpintis.

Civiliniame kodekse ir VGON yra nustatyta, kokius reikalavimus turi atitikti asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), kokios procedūros turi būti atliktos, kt. Civiliniame kodekse nėra numatytos galimybės kituose teisės aktuose numatyti išimčių iš Civiliniame kodekse nustatytų reikalavimų ar kitos nei Civilinio kodekso trečiosios knygos XVIII skyriuje numatytos nepilnamečių globėjo ar rūpintojo skyrimo tvarkos. *UTPI* reguliuojami su atstovų nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams skyrimu susiję aspektai. Nurodytuose teisės aktuose nenustatytos išimtys, kada atitinkami reikalavimai globėjui (rūpintojui) netaikomi, kai numatoma nelydimo nepilnamečio užsieniečio globėju (rūpintoju) skirti fizinį asmenį. *UTPI* 32 straipsnio 1 dalies

4 punkte nustatyta, kad nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, neatsižvelgiant į jų buvimo Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtumą, turi teisę nemokamai gauti socialines paslaugas socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka.

4) Socialinių paslaugų įstatyme nustatytos licencijos teikti institucinę socialinę globą išdavimo, sustabdymo, nutraukimo sąlygos ir tvarka. Išimčių dėl atvejų, kai nurodyta licencija būtų išduodama netaikant atitinkamų Socialinių paslaugų įstatymo nuostatų, nėra įtvirtinta. Taip pat nenustatyta, kaip dengiamos asmenų patirtos išlaidos, kai institucinė socialinė globa teikiama nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams.

5) Šalpos pensijų įstatyme nenustatytos išimtys, kad iš asmenų nereikalaujama pateikti užsienio valstybės jam paskirtos pensijos dydį patvirtinančius dokumentus, jei tą užsienio valstybę ištiko humanitarinė krizė ir reikiamų dokumentų neįmanoma gauti nei vykdant tarpinstitucinį bendradarbiavimą, nei diplomatiniais kanalais. Dėl nurodytos objektyviai pateisinamo priežasties asmuo negalėtų gauti jam paskirtos arba jam negalėtų būti paskirta šalpos išmoka arba pensijos priemoka ir tai sudarytų prielaidas jam patirti skurdo riziką, nes šalpos išmokos dažniausiai yra vienintelis jų gavėjų pajamų šaltinis.

Pagal Šalpos pensijų įstatymo 22⁴ straipsnio 2 dalį, gavusi duomenis apie užsienio valstybės paskirtos pensijos dydį, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliota Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaiga turinčiam teisę gauti pensijos priemoką asmeniui paskiria pensijos priemoką nuo teisės gauti pensijos priemoką atsiradimo dienos, bet ne daugiau kaip už 6 mėnesius nuo duomenų apie užsienio valstybės paskirtos pensijos dydį pateikimo dienos, ir išmoka pensijos priemokos nepriemoką. Duomenis apie užsienio valstybės paskirtos pensijos dydį asmuo privalo teikti kas ketvirtį, jeigu Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliota Valstybinio socialinio draudimo fondo administravimo įstaiga negauna šių duomenų.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1) Pritarus UTPI projekte, IVI projekte, PMAI projekte, PBII projekte, TKI projekte, ŠPI projekte, NSII projekte pateiktiems siūlymams, būtų išplėsta Direktyvos 13 straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytų teisių užsieniečiams apimtis ir užsieniečiai, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, įgytų teisę:

- a) gauti išmokas vaikams (IVI projektas);
- b) gauti laidojimo pašalpą (PMAI projektas);
- c) gauti paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti (PBII projektas);
- d) nustatyti negalią ir suteikti galimybes naudotis visomis neįgalųjų socialinės integracijos priemonėmis (NSII projektas);
- e) gauti slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslines kompensacijas (TKI projektas);
- f) gauti šalpos pensijas, socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijų priemokas (ŠPI projektas);
- g) gauti UTPI nurodytą Lietuvos Respublikos paramą užsieniečių integracijai (UTPI projektas);
- h) vienkartinę išmoką įsikurti gyvenamojoje vietoje savivaldybės teritorijoje (būtiniausiems baldams ir namų apyvokos reikmenims įsigyti, kelionės ir (ar) bagažo pervežimo iki gyvenamosios vietos išlaidoms padengti);

i) gyvenant Pabėgėlių priėmimo centre ir gyvenamojoje vietoje savivaldybės teritorijoje, gauti mėnesinę kompensaciją vaiko ugdymo pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programą išlaidoms apmokėti. Ši parama užsieniečių integracijai būtų mokama ne ilgiau kaip 6 mėnesius nuo laikinosios apsaugos Lietuvos Respublikoje užsieniečiui suteikimo dienos.

Atsižvelgiant į tai, kad teisė gauti socialinę paramą siejama su atitinkamo užsieniečio statuso įgijimu, šiuo metu nė vienam užsieniečiui nesuteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, pereinamosios nuostatos Įstatymų projektuose nenustatomos.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad socialinė parama mokiniams pagal Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymą teikiama mokiniams, nepriklausomai koku pagrindu asmuo gyvena Lietuvoje, todėl, jei užsienietis vaikas atitiks nurodytame įstatyme mokiniams

keliama sąlyga, jam bus teikiama socialinė parama mokiniams (mokinių nemokamas maitinimas ir parama mokinio reikmenims įsigyti).

Atsižvelgiant į tai, kad užsieniečiams, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, UTPI 40 straipsnio 1 dalies 10 punkto pagrindu bus išduodamas leidimas laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, jie taip pat galės gauti socialines paslaugas pagal Socialinių paslaugų įstatymą.

Pagal Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo 25 straipsnio 10 punktą, užsieniečiams, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, jie laikomi darbo rinkoje papildomai remiamais asmenimis, o pagal 48 straipsnio 2 dalies 8 punktą, jiems rengiamos užimtumo programos.

Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 6 straipsnio 5 dalį, užsieniečių, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, sveikatos priežiūra apmokama iš valstybės biudžeto lėšų Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

2) IVI projekte taip pat siūloma nustatyti, kad globos (rūpybos) išmokos tikslinį priedą turėtų teisę gauti užsieniečiai, paskirti vaiko užsieniečio, kuriam globa (rūpyba) nustatyta Lietuvos Respublikoje arba kurių globos (rūpybos) vykdymą perėmė Lietuvos Respublikos kompetentinga institucija, globėjais (rūpintojais).

3) UTPI projektas:

a) Priėmus UTPI 32 straipsnio 1 dalies pakeitimus, bus įtvirtinta išimtis iš Civilinio kodekso 3.254¹ straipsnio 2 dalyje įtvirtino reikalavimo Tarnybai kreiptis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą, tokiu būdu užtikrinant teisinio reguliavimo orientavimą į kuo skubesnį vaiko teisių apsaugos užtikrinimą, o ne į formalaus teismo leidimo gavimą. Pažymėtina, kad teismų praktikoje taip pat aiškinama, kad vaiko teisių apsaugos tikslas gali būti pasiektas ir be vaiko paėmimo iš jo atstovų pagal įstatymą (Lietuvos Aukščiausio Teismo 2022 m. sausio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-114-943/2022).

b) Siekiant kuo greičiau nelydimiems nepilnamečiams asmenims užtikrinti saugią aplinką, skiriant nelydimio nepilnamečio užsieniečio atstovą fizinį asmenį, kai dėl objektyviai pateisinamų aplinkybių valstybės institucijų veikla gali būti sutrikusi, ar gali trūkti asmenų, ne tik pageidaujančių, bet ir galinčių tapti vaikų globėjais (rūpintojais), t. y., įvesta karo padėtis, nepaprastoji padėtis, taip pat paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, galės būti netaikomi tam tikri Civilinio kodekso reikalavimai globėjams (rūpintojams), kas leis greičiau skirti atstovą nelydimam nepilnamečiam užsieniečiui ir taip užtikrinti vaiko globą (rūpybą) šeimai artimoje aplinkoje.

Pakeitimais siekiama įtvirtinti, kad atvejais kai vaiko globėju (rūpintoju) būtų skiriamas užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės, neatsižvelgiant į jo buvimą Lietuvos Respublikos teritorijoje teisėtumą (išskyrus Europos Sąjungos valstybės piliečius, turinčius teisės laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje pažymėjimą, Europos Sąjungos valstybės narės piliečių šeimos narius, turinčius Europos Sąjungos leidimo laikinai gyventi kortelę), šiems asmenims nebūtų taikomi Civilinio kodekso 3.268 straipsnio 2 dalyje ir 3.269 straipsnyje nustatyti reikalavimai. Tai aktualu atvejais, kai vaikas į Lietuvos Respubliką atvyksta kartu su asmenimis, kurie nėra teisėti vaiko atstovai pagal įstatymą (pvz., giminaičiai, asmenys, su kuriais vaikas susijęs emociniais ryšiais). Nurodytais atvejais nėra galimybės greitai atlikti asmens pradinį įvertinimą, kadangi asmens pradiniam įvertinimui atlikti reikalingų dokumentų gavimas (medicininės pažymos, pažymos apie asmenų teistumą ar baustumą administracine tvarka ir kt.) iš valstybės, kurioje, pvz., vyksta kariniai veiksmai, yra itin apsunkintas arba iš viso neįmanomas. Nesant galimybės atlikti fizinio asmens pradinį įvertinimą, nėra galimos tęsti ir tolesnės asmens paskyrimo vaiko globėju (rūpintoju) procedūros. Manytina, kad įvertinus vaiko nuomonę bei ryšį su asmenimis, globos (rūpybos) nustatymas būtų artimų vaikui asmenų šeimoje, atitiktų geriausius vaiko interesus, kas būtų neįmanoma, laikantis visų šiuo metu teisiniame reglamentavime nustatytų reikalavimų.

Atkreiptinas dėmesys, jog siūlomos nustatyti išimtys, siekiant užtikrinti neatidėliotiną vaiko teisių apsaugą, tikslingai siejamos su konkretaus teisinio režimo valstybėje įvedimu, kadangi karo, nepaprastosios padėties ar ekstremalios situacijos metu, esant galimiems tarpinstitucinio bendradarbiavimo trikdžiams, apsunkintam reikalingų duomenų / dokumentų gavimui ar ilgesniems būtinų atlikti procedūrų / funkcijų terminams, vaiko teisė į tinkamą jo atstovavimą vis tiek turi būti užtikrinama per trumpiausią įmanomą laiką bei geriausiai vaiko interesus atitinkančiu būdu. Išimtys nustos galioti, dingus aukščiau nurodytoms aplinkybėms, o vaiko globa (rūpyba) bus užtikrinama Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

Tuo tarpu atvejais, kai vaiko globėju (rūpintoju) siekia tapti Lietuvos Respublikos piliečiai, Europos Sąjungos valstybės piliečiai, turintys leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, ar Europos Sąjungos valstybės narės piliečio šeimos nariai, turintys Europos Sąjungos leidimo laikinai gyventi kortelę, pakeitimais siekiama įtvirtinti išimtį dėl privalomumo šiems asmenims turėti nustatytos formos sveikatos pažymėjimą.

Asmenys, siekiantys tapti vaiko globėjais (rūpintojais), Tarnybos teritoriniam skyriui teikdami prašymą dėl tapimo vaiko globėju (rūpintoju), kartu turi pateikti ir medicininį pažymėjimą (forma 046/a). Šį medicininį pažymėjimą išduoda gydytojų konsultacinė komisija, o jos gavimas, atsižvelgiant į konkrečių gydymo įstaigų užimtumą, neretu atveju užtrunka ir keletą savaičių. Atsižvelgiant į nuolat didėjančią į Lietuvos Respublikos teritoriją atvykstančių nepilnamečių skaičių, kuriems reikalinga globa (rūpyba), yra labai aktualu kuo skubiau užsitikrinti pakankamą asmenų, galinčių globoti (rūpinti) vaikus savo šeimose skaičių, tokiu būdu užtikrinant vaikui globa (rūpyba) šeimose aplinkoje, o ne institucijose. Papildomai norime pažymėti, kad atliekant pradinį įvertinimą, šių asmenų duomenys visuose kituose teisės aktuose numatytuose registruose bus tikrinami įprastine tvarka, kas eliminuos galimas rizikas dėl asmens neatitikimo globėjui (rūpintojui) keliamiems reikalavimams.

c) Priėmus UTPI X² skyriaus papildymo ketvirtuoju skirsniu pakeitimus, taip pat bus galima skirti nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui atstovą – fizinį asmenį – iki VGON nustatyta tvarka bus patikrintas jo pasirengimas tapti vaiko globėju (rūpintoju), jei tai neprieštarauja vaiko interesams. Siūlomu pakeitimu bus užtikrinta, kad nelydimo nepilnamečio užsieniečio atstovu bus paskirtas asmuo, kuris greičiausiai galės užtikrinti vaikui saugią aplinką ir atstovavimą bei bus užtikrintas vaiko gyvenamosios vietos pastovumo principas, nes vaikas neturės būti apgyvendintas pas kitus asmenis, globos centre ar vaikų globos institucijoje, iki kol bus patikrintas fizinio asmens pasirengimas globai (rūpybai).

4) Civilinio kodekso projektas. Priėmus Civilinio kodekso 3.242 straipsnio pakeitimus, bus sudaromos galimybės kitame teisės akte, t. y., įstatyme, reguliuojančiame užsieniečių teisinę padėtį, nustatyti kitokį nelydimų nepilnamečių užsieniečių globos (rūpybos) nustatymo teisinį reguliavimą, taip užtikrinant, kad UTPI bus galima numatyti išimtis iš Civilinio kodekso trečiosios knygos XVIII skyriaus normų, reguliuojančių nepilnamečių globėjo ar rūpintojo skyrimo tvarką.

5) SPI projektas:

a) Tam, kad būtų užtikrintas nelydimų nepilnamečių užsieniečių, atvykusių iš užsienio valstybės (-ių), kurių (-as) ištiko humanitarinė krizė, , socialinės globos socialinės globos įstaigoje (toliau – institucinė socialinė globa) pakankamas finansavimas , siūloma papildyti Socialinių paslaugų įstatymo 34 straipsnį 5¹ dalimi, numatant, kad institucinė socialinė globa atvykusiems iš užsienio valstybės (-ių), kurių (-as) Užsienio reikalų ministerijos Socialinių paslaugų priežiūros departamentui pateiktais duomenimis, ištiko humanitarinė krizė, nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams ar likusiems be tėvų globos vaikams finansuojama iš valstybės biudžeto lėšų socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka ir iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal Išmokų vaikams įstatymą mokėti.

Atsižvelgiant į tai, kad nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams institucinės socialinės globos paslaugos jau yra pradėtos teikti, SPI projekte siūloma nustatyti pereinamąsias nuostatas, pagal kurias institucinė socialinė globa nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams,

kuriems socialinė globa buvo nustatyta nuo 2022 m. vasario 24 d., būtų apmokėta iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų.

b) Kai užsienio valstybę ištinka humanitarinė krizė ir dėl to į Lietuvos Respubliką atvyksta nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai, kuriems reikalingos socialinės globos paslaugos (vaikai, kurie užsienio valstybėje gyveno socialinės globos įstaigose), Lietuvos Respublikoje veikiančios socialinės globos įstaigos gali neturėti pajėgumų nedelsiant priimti didelį skaičių nurodytų asmenų dėl Lietuvoje vykdomos deinstitutionalizacijos. Kartu svarbu įvertinti, kad, siekiant išvengti dar gilesnių vaikų neigiamų išgyvenimų, turėtų būti siekiama Lietuvos Respublikoje neišskirti iš nurodytų valstybių atvykusių nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kuriems reikalingos socialinės globos paslaugos. Tai gali būti sunku įgyvendinti, nes ne visos užsienio valstybės prioritetą teikia socialinės globos namų deinstitutionalizacijai.

c) Atsižvelgiant į tai kad nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai pagal UTPI yra nepilnamečiai užsieniečiai, kurie atvyko į Lietuvos Respubliką be tėvų ar kitų teisėtų atstovų arba kuris, atvykęs į Lietuvos Respubliką, liko be jų, ir į tai, kad socialinių paslaugų poreikis atvykusiems vaikams lieka ir jiems paskyrus teisėtus atstovus, SPI projekte kartu vartojamos tiek nelydimų nepilnamečių užsieniečių tiek likusių be tėvų globos vaikų (vaikai, kuriems įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji ar nuolatinė globa (rūpyba)) sąvokos.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, SPI projektu siūloma, kad:

a) Kai įstaiga institucinę socialinę globą numato teikti tik nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams ar likusiems be tėvų globos vaikams, atvykusiems iš užsienio valstybės (-ių), kurią (-as), vadovaujantis Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Socialinių paslaugų priežiūros departamentui pateikta informacija, ištiko humanitarinė krizė, licencija teikti institucinę socialinę globą gali būti išduodama netaikant Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1 dalies sąlygų, jeigu:

i) įstaiga užtikrina nelydimų nepilnamečių užsieniečių ar likusių be tėvų globos vaikų nepertraukiamą priežiūrą, tinkamas gyvenamąsias patalpas, maitinimą;

ii) įstaigos numatoma teikti institucinę socialinę globą atitinka socialinės globos normose nustatytus reikalavimus apsaugos priemonių sąrašui, kiekiai ir laikotarpiui.

b) Licencija teikti institucinę socialinę globą galėtų būti neišduodama, jei įstaiga, numatanti teikti institucinę socialinę globą tik nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams ar likusiems be tėvų globos vaikams, atvykusiems iš užsienio valstybės (-ių), kurią (-ias), ištiko humanitarinė krizė, neatitinka Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 2 punkte, 1¹ dalies 1 punkte ir (ar) 2 punkte nurodytų sąlygų;

c) Licencija teikti institucinę socialinę globą būtų panaikinama, jei socialinės globos įstaiga, kuriai licencija teikti institucinę socialinę globą buvo išduota taikant Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1¹ dalyje nustatytą išimtį, per 24 mėnesius nuo jos išdavimo neužtikrino, kad jos teikiama institucinę socialinę globą atitiktų Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas;

d) Licencijai, išduodamai vadovaujantis Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1¹ dalimi gauti, užpildoma ir Socialinių paslaugų priežiūros departamentui tiesiogiai, registruotu laišku, elektroninėmis priemonėmis arba per kontaktinį centrą pateikiama paraiška-klausimynas, kuriame pateikiama rašytinė informacija, įrodanti, kad, įstaigos numatoma teikti socialinę globą atitiks Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1¹ dalyje nustatytas sąlygas;

e) Jei Socialinių paslaugų priežiūros departamentas nustato, kad socialinės globos įstaiga, kuriai licencija teikti institucinę socialinę globą išduota taikant Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1¹ dalyje nustatytą išimtį, neatitinka visų ar dalies Socialinių paslaugų įstatymo 23 straipsnio 1¹ dalyje nurodytų sąlygų, šalinant institucinės socialinės globos nustatytus teikimo pažeidimus, stabdant licencijos galiojimą ir ją panaikinant *mutatis mutandis* taikomos Socialinių paslaugų straipsnio 2–11 dalių nuostatos;

f) SPI projektu siūlomos palankesnės licencijų išdavimo procedūros būtų taikomos ir licencijų išdavimo procedūroms, pradėtoms iki įstatymo įsigaliojimo.

6) SPI projektas:

a) Atsižvelgiant į Šalpos pensijų įstatyme nustatytas sąlygas šalpos išmokoms gauti, siūloma nustatyti, kad šalpos išmokos asmenims būtų skiriamos ir mokamos nevertinant fakto, kad tokio asmens kilmės valstybėje jam yra mokama pensija ar pensijų išmoka, jeigu tokios informacijos neįmanoma patikrinti, t. y. tokios informacijos negalima gauti dėl to, kad tą valstybę yra ištikusi humanitarinė krizė. Faktą, kad užsienio valstybę yra ištikusi humanitarinė krizė, raštu patvirtintų Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Kreipimosi į Užsienio reikalų ministeriją dėl tokios informacijos pateikimo bei šios informacijos pateikimo šalpos išmokas skiriančiai institucijai terminai bus nustatyti ŠPI projekto įgyvendinamajame teisės akte.

Humanitarinė krizė būtų suprantama taip, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos asmenų perkėlimo į Lietuvos Respubliką įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje: „Humanitarinė krizė – įvykis ar įvykių seka (karas, teroro aktas, masinės riaušės, epidemija, badmetis, ekstremalioji situacija ir pan.), keliantys grėsmę užsienio valstybėje ar jos dalyje gyvenančių žmonių gyvybei, sveikatai, saugumui, turtui ir (arba) gerovei.“

b) Siūloma nustatyti, kad asmeniui, kuris gauna užsienio valstybės pensiją, tačiau dėl toje valstybėje ištikusios humanitarinės krizės negali pristatyti informacijos apie jam užsienio valstybės paskirtos pensijos dydį, tokios informacijos negalima gauti iš kompetentingų užsienio valstybės institucijų ir gauta informacija iš Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos, kad tokių duomenų negalima gauti diplomatiniais kanalais, pensijos priemoka skiriama ir mokama, nevertinant užsienio valstybėje jam mokamos pensijos.

c) Atsižvelgdami į tai, kad kai kurių valstybių (pvz., Ispanijos, Jungtinės Karalystės) kompetentingos įstaigos pažymas apie jų mokamas pensijas išduoda tik 1 kartą per metus ir dėl to asmenys negali įvykdyti Šalpos pensijų įstatymo 22⁴ straipsnio 2 dalies reikalavimo teikti pažymą kartą per ketvirtį, siūloma keisti reguliavimą taip, kad pažymas apie užsienyje mokamas pensijas būtų galima teikti ne rečiau kaip kartą per metus, o pensijos priemoka būtų mokama už 12 praėjusių mėnesių (vietoj dabartinių 6 mėnesių) nuo duomenų apie užsienio valstybės paskirtos pensijos dydį pateikimo dienos.

d) Siūloma Lietuvoje gyvenantiems asmenims, kuriems taikoma dvišalė sutartis dėl socialinio draudimo pensijų mokėjimo, nustatyti teisę gauti šalpos išmoką.

e) Siekiant teisinio aiškumo ir užtikrinti sklandų šalpos išmokų ir pensijų priemokų mokėjimą, susidariusių nurodytų išmokų nepriemokų išmokėjimą, nustatomos priimto įstatymo taikymą reguliuojančios nuostatos.

6) Atsižvelgiant į tai, kad, įgyvendinant *SPĮ projektu*, *UTPI projektu* ir *ŠPI projektu* teikiamus siūlymus, reikės parengti šio aiškinamojo rašto 12 punkte nurodytus įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, siūloma nustatyti, kad nurodytais projektais teikiami siūlymai įsigaliotų 2022 m. balandžio 1 d.

7) Laukiami rezultatai pritarus Įstatymų projektais teikiamsiems siūlymams:

a) Užtikrinti minimalūs užsieniečių, kuriems suteikta laikinoji apsauga Lietuvos Respublikoje, poreikiai ir sklandesnė jų integracija Lietuvos Respublikoje.

b) Užtikrinta nelydimų nepilnamečių užsieniečių teisių apsauga pagreitinant atstovų jiems skyrimą ir institucinės socialinės globos nurodytiems asmenims ir likusiems be tėvų globos vaikams, kurie atvyko iš užsienio valstybės, kurią ištiko humanitarinė krizė, teikimą bei numatant finansavimą.

c) Užtikrintas nepertraukiamas šalpos išmokų skyrimas ir mokėjimas, kai duomenų negalima gauti dėl nuo asmens nepriklausančių aplinkybių – užsienio valstybės, kuri jam moka pensiją, ištikusios humanitarinės krizės.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma. Numatomos teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymus, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymo projekto sąvokų, jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nepateikiama, galiojančios sąvokos nekeičiamos.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės normas.

UTPI projektu, IVI projektu, PMAI projektu, PBII projektu, TKI projektu, ŠPI projektu, NSII projektu perkeliama Direktyvos 2001/55/EB 13 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos. Nurodyti įstatymų projektai nenotifikuotini Europos Komisijai.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Įgyvendinant UTPĮ projektu teikiamus siūlymus, ministerija turės parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2022 m. kovo 31 d. turės priimti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. spalio 5 d. nutarimo Nr. 998 „Dėl Valstybės paramos prieglobsčio gavėjų integracijai teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą.

Įgyvendinant ŠPI projektu teikiamus siūlymus, ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2022 m. kovo 31 d. turės priimti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. gruodžio 27 d. įsakymo Nr. A1-759 „Dėl Šalpos išmokų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimą.

Įgyvendinant SPI projektu teikiamus siūlymus, ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras iki 2022 m. kovo 31 d. turės patvirtinti socialinės globos nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams finansavimo iš valstybės biudžeto tvarką.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Atsižvelgiant į tai, kad dėl humanitarinės krizės Ukrainoje dydžio neapibrėžtumo (karo su Rusijos Federacija eigos, jo sukeltų nuostolių dydžio, Ukrainos teritorinio vientisumo pažeidimo masto ir kt.), dėl to pablogėjusių, o kai kuriais atvejais – ir išnykusių, galimybių sausumos, oro, vandens transportu iš Ukrainos atvykti į Lietuvos Respubliką, kartu įvertinant, kad dėl savo geografinės padėties Lietuvos Respublika nėra Ukrainos gyventojams pirmo pasirinkimo šalis atvykti iš humanitarinėje krizėje esančios Ukrainos, neįmanoma prognozuoti Ukrainos gyventojų, kuriems galėtų būti suteikta laikinoji apsauga ir išduotas leidimas laikinai gyventi

Lietuvos Respublikoje UTPI 40 straipsnio 1 dalies 10 punkto pagrindu, skaičiaus, taip pat neįmanoma prognozuoti ir iš Ukrainos ir kitų užsienio valstybių galinčių atvykti nelydimų nepilnamečių užsieniečių skaičiaus, dėl to apskaičiuoti preliminarus lėšų poreikio Įstatymo projektais siūlomiems pakeitimams įgyvendinti nėra galimybių.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Rengiant Įstatymus projektus, specialistų vertinimų, rekomendacijų ir išvadų nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai yra „išmokos vaikams“, „laidojimo pašalpa“, „parama būstui įsigyti ar išsinuomoti“, „neįgaliųjų socialinė integracija“, „slaugos ir priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos“, „šalpos išmokos“, „nelydimas nepilnametis užsienietis“, „likęs be tėvų globos vaikas“, „Lietuvos Respublikos parama užsieniečių integracijai“, „institucinė socialinė globa“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.